

БІБЛІОТЕКА ВЧИТЕЛЯ

М.І. Чумарна, О.В. Гурна, О.Б. Чайковська

УКРАЇНСЬКА МОВА
НАВЧАННЯ ГРАМОТИ
КОНСПЕКТИ УРОКІВ

1 КЛАС

І ЧАСТИНА

Посібник для вчителя

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

УДК 371.32
ББК 81.2я721
Ч 90

Рецензенти:

кандидат педагогічних наук, доцент

Онишків З.М.

кандидат філологічних наук,

заступник директора КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»

Товкало М. Я.

Чумарна М.І.

Ч 90 Українська мова. Навчання грамоти : конспекти уроків. 1 кл. : у 2-х ч.:
Ч 1: / М.І. Чумарна, О.В. Гурна, О.Б. Чайковська. — Тернопіль: Навчальна
книга — Богдан, 2018. — 176 с.

ISBN 978-966-10-5520-8

У посібнику подано конспекти уроків з української мови (навчання грамоти) для 1 класу відповідно до підручника «Українська мова. Буквар. 1 клас» (авт. Чумарна М.І.), «Зошитів для письма та розвитку зв'язного мовлення. №1, №2» (Тернопіль: Навчальна книга — Богдан) (авт. Чумарна М.І., Будна Т.Б.).

Зміст посібника відповідає Державному стандарту початкової освіти та типовим освітнім програмам.

Передбачена робота з дитячою книжкою, введено уроки зв'язного мовлення, запропоновано ігри, кросворди, творчі завдання тощо.

Для вчителів початкових класів, студентів педагогічних навчальних закладів та батьків.

УДК 371.32
ББК 81.2я721

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина даного видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу видавництва.*

Навчальне видання

ЧУМАРНА Марія Іванівна
ГУРНА Оксана Василівна
ЧАЙКОВСЬКА Оксана Богданівна

УКРАЇНСЬКА МОВА

НАВЧАННЯ ГРАМОТИ

1 клас. Конспекти уроків. I частина

Посібник для вчителя

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор *Петро Кшитор*
Обкладинка *Ростислава Крамара*
Комп'ютерна верстка *Галини Кузів*
Технічний редактор *Неля Домарецька*

Підписано до друку 20.09.2018. Формат 60x84/8. Папір офсетний.
Гарнітура Таймс. Умовн. друк. арк.20,46. Умовн. фарбо-відб.20,46.

Видавництво «Навчальна книга — Богдан»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК №4221 від 07.12.2011 .

Навчальна книга — Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002
тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48
office@bohdan-books.com www.bohdan-books.com

Передмова

Буквар — найважливіша книга в житті дитини, бо вона не просто навчає розпізнавати літери і складати їх у слова, не просто навчає читати. Ця книжка відкриває широке віконце у світ найважливіших цінностей дитини, — і починаються вони у світі казки.

Кожна українська дитина залюбки слухає і переповідає казочку «Курочка ряба». Ця проста казочка — один із найдревніших міфів світу про творення нашої землі. Кожен її персонаж — символ певної енергії: дід — сонце, баба — земна господиня, прародичка всіх живих істот, а мишка — символ суєтного світу, який необережними діями може призвести до руйнування наше велике Яйце — білий світ. Але Курочка (в міфології різних народів — це велетенська птиця Рух, яка знесла осяйне Яйце: нашу планету) заспокоює Діда й Бабу, що вона знесе друге яйце — не просте, а золоте. Казка розповідає про трансформацію земного світу, перехід нашої планети у вищу якість. Засобами казки наші пращури з далеких віків намагались донести нам найважливіші знання про закони творення світу, співжиття у ньому, відповідальності людини перед усіма царствами природи за її збереження.

Улюблені казочки дітей «Ріпка», «Колобок» теж вказують на те, що всі живі істоти й рослини народжуються або з яечка, або з кругленької насінини, і навіть форму мають схожу. Казка «Ріпка» підкреслює роль малої мишки, — цієї непримітної володарки підземного світу, — у діях людей та тварин. Її сила маленька, на перший погляд, але вирішальна. До того ж, казка підкреслює ідею взаємодії, взаєморозуміння і взаємодопомоги. У дружбі та злагоді можна з усім справитись.

А от у казці «Яйце-райце», котра в повному варіанті розповідає про те, як володарі неба подарували людині земний рай (Яйце-Рай-це), у першій частині описується війна між земним царством тварин і пташиним. Ця війна почалася з вини тієї ж підступної мишки, яка порушила закон правди й не поділилася одним зернятком. Так у світ вступила Брехня, і з Брехні та Кривди почалася війна між царствами природи. Ця маленька повчальна притча повинна одразу ввести свідомість дітей в розуміння того, що найбільшим злом у цьому світі, через яке відбувається все лихе, є Брехня, Жадібність і Несправедливість.

А якщо діяти по правді, то навіть дуже різні за своїм характером створіння можуть мирно уживатися в чарівній Рукавичці, яка теж є символом нашого земного світу. Варто проявити одне до одного повагу, співчутливість, приязнь, — і в світі настане мир.

Дуже красивою і повчальною є казочка про Івасика-Телесика. Це — казка про силу любові, яка у всіх світах передається дитині маминим голосом. Мамин голос — поклик любові: саме своїм голосом Баба покликала до життя дерев'яного хлопчика, «телесуючи» його, — тобто, одягаючи в тіло. Її колискова пісня стала наче покликом до життя, а далі, коли синочок плаває по житейському морю, мамин голос наворачтає його «до бережка».

Саме з таких найвищих цінностей, які давним-давно були закладені в основу родинного виховання дитини, починається входження в Буквар. І першим віршем, який відкриває цю книжку, є ось цей:

Я — українська дитина,
Земля моя — Україна.
Я книжку оцю відкриваю
І мову рідненьку вивчаю.
А в мові моїй, як в краплинці роси, —
Усіх українців звучать голоси.

У Букварі не просто подаються звукоряди на кожну літеру: автор намагалася системно подати понятійні ряди слів, з якими дитина ознайомлюється у процесі вивчення літер. Скажімо, літера О пов'язується з осінню і плодами, які люди виростили на своїх городах. Звук У асоціюється з деревами, які ростуть у лісі: дуб, бук, з птахами та комахами, які живуть у лісі. Тут же подається кросворд для впізнавання дерев та віртуальної мандрівки лісом. Звук І — це понятійне коло споріднених за змістом малюнка слів: двір, в якому живуть кінь, кіт, індик, діти пускають в небо паперові літачки.

А звук И заводить дітей у царство тварин, рослин і грибів.

Кросворди, загадки, скоромовки, вірші-кмітливічки допомагають дітям в ігровій формі навчатись грамоті. Цікавими є словогри, в яких діти пізнають різні смислові «відтінки» слів. Наприклад, вірш «Клубок»:

Котив котик клубок по колу,
Не було нудно котові ніколи,
Бо коли котик клубок котив,
Котик добре діло робив.

Діти вловлюють смислові відтінки слів котик, куток, клубок, колобок. А далі вчаться самі співтворити:

НА КАТКУ
Пішов наш к.ток
радо на к.ток,
та набив лобок,
та упав в к.ток.

Слід зауважити, що цей підручник пропонується з електронним додатком: до кожної теми дитина може знайти і переглянути мультфільм, послухати вірш чи пісню, переглянути малюнки відомих народних художників. До того ж, розроблено великий арсенал додаткових текстів, ігор, лічилок і скоромовок, які буде використано в навчальному плані та конспектах, в робочих зошитах. Скажімо, лічилки можна використовувати в різних моментах роботи з Букварем, — адже так важливо, щоб дитина пізнавала світ з усіх ракурсів і вправлялася в математичних навиках чи в пізнанні природи не лише на уроках математики та природознавства. Тому цей Буквар — взірць цілісного підручника, який всебічно розвиває дитину.

На допомогу вчителям пропонується додатковий матеріал.

Марія Чумарна

УКРАЇНСЬКА МОВА

(7 годин на тиждень)

ЧИТАННЯ за підручником М. Чумарної

ПИСЬМО за зошитом для письма та розвитку мовлення М. Чумарної та Т. Будної

№	Тема уроку	№ стор.	Дата
І семестр <i>Добукварний період</i>			
1-2	Я — українська дитина Знайомство з букварем. Вірш «Я — українська дитина». (с. 3) Ознайомлення із зошитом для письма. Правила сидіння за партою під час письма. (с. 1)	11	
3-4	Скоро казка мовиться, та не скоро діло робиться Практичне ознайомлення зі словом, реченням. Спосіб умовного позначення речень. Казка «Курочка Ряба». (с. 4) Правила користування письмовим приладдям. Положення ручки (олівця) під час письма. Розфарбовування малюнка. (с. 2)	14	
5-6	Працьовита в нас сім'я Складання речень за заданою графічною моделлю. Ознайомлення учнів зі складовою будовою слів. Поділ слів на склади. Поняття про наголос. Казка «Ріпка». (с. 5) Основний рядок сітки зошита (верхня, нижня рядкові лінії). Написання прямих і похилих ліній у рядку. (с. 3)	16	
7-8	Жити в мирі з природою Практичне уявлення про немовні звуки та звуки мовлення. Уявлення про голосні та приголосні звуки. Позначення цих звуків умовними знаками (фішками). Звуковий аналіз найпростіших за будовою слів. Казка «Рукавичка». (с. 6) Проведення безвідривних похилих ліній за пунктиром та самостійно. Розфарбовування малюнка. (с. 4)	19	
9-10	Найдорожча пісня — мамина пісня Закріплення знань про речення. Коротка і повна відповіді на запитання. Звуковий аналіз слів. Колискові пісні. Казка «Івасик Телесик». (с. 7) Проведення півовалів по пунктирах та самостійно. Розфарбовування малюнка. (с. 5)	23	
11-12	Робота з дитячою книжкою. Розвиток зв'язного мовлення.	26	
13-14	Казку читаємо — фантазію розвиваємо Розширення уявлень про слово та речення. Ознайомлення зі словами, що є назвами предметів. Слова, що відповідають на питання «хто?», «що?» Уявлення про тверді та м'які приголосні, їх умовне позначення. Казка «Яйце-райце». (с. 8) Підготовчі вправи до написання букв. Письмо великих і малих півовалів. Розмальовування малюнків. (с. 6)	28	

15-16	Згода буде, а незгода руйнує Ознайомлення зі словами, що є ознаками предметів та словами, що означають дії. Казка «Яйце-райце». (с. 9) Підготовчі вправи до написання букв. Письмо великих і малих овалів. (с. 7)	31	
<i>Букварний період</i>			
17-18	Звук [а] . Ознайомлення з буквою а, А. Зіставлення малої і великої літер за формою і розміром. Вправлення у звуковому аналізі слів. (с. 10) Письмо малої букви а. Написання буквосполучення аа. Звуковий аналіз слів. (с. 8)	33	
19-20	Звук [а] . Позначення його буквою А а. Звук [а] в ролі окремого слова. (с. 11). Поняття «сім'я», «родина». Письмо великої букви А. Написання буквосполучення Аа. (с. 9)	37	«
21-22	Звук [о] , буква о, О. Артикуляція звука. Умове позначення фішкою. (с. 12) Письмо малої букви о, поєднання її з буквою а. Звуковий аналіз слів. (с. 10)	40	
23-24	Звук [о] . Позначення його буквою о, О. Бесіда за ілюстрацією. Складання речень за схемами. (с. 13) Письмо великої букви О. Поєднання її з іншими буквами. Звуковий аналіз слів. (с. 11)	43	
25-26	Робота з дитячою книжкою. Розвиток зв'язного мовлення.	46	
27-28	Звук [у] . Ознайомлення з буквою у, У. Артикуляція звука. Визначення позиції звука у словах. (с. 14) Письмо малої букви у. Написання буквосполучень. (с. 12)	48	
29-30	Звук [у] . Позначення його буквою у, У. Звукові моделі слів зі звуком [у]. Робота з ілюстрацією. (с. 15) Написання великої букви У, її поєднання з вивченими буквами. (с. 13)	51	
31-32	Звук [і] . Буква і, І. Артикуляція звука [і], віднесення до голосних, позначення фішкою. (с. 16) Письмо малої букви і. Написання буквосполучень, складів. Виділення вивчених букв у словах. (с. 14)	53	
33-34	Звук [і] в ролі окремого слова. Складання речень за малюнком і схемами. (с. 17) Письмо великої букви І, поєднання її з вивченими буквами. Звуковий аналіз слів. (с. 15)	56	
35-36	Звук [и] . Позначення його буквою и. Артикуляція звука [и]. Вправи для розвитку фонематичного слуху. Поняття «один — багато». (с. 18) Письмо малої букви и, безвідривне з'єднання букв. Розвиток зв'язного мовлення. (с. 16)	59	
37-38	Звук [и] , буква и. Читання стрічки вивчених букв. (с. 19) Письмо великої букви И. Написання буквосполучень. Звуковий аналіз слів. Диктант вивчених букв. (с. 17)	62	

39-40	Робота з дитячою книжкою. Розвиток зв'язного мовлення.	65	
41-42	Звук [е]. Ознайомлення з буквою е, Е . Виділення звуку [е] у вірші. Добір слів зі звуком [е], встановлення позиції звуку у словах. (с. 20) Письмо малої букви е . Написання буквосполучень, складів. Виділення вивчених букв у словах. (с. 18)	67	
43-44	Звук [е]. Буква е, Е . Робота з ілюстрацією. Складання речень за схемами. (с. 21) Письмо великої букви Е . Написання буквосполучень. Звуковий аналіз слів. Диктант вивчених букв. (с. 19)	70	
45-46	Звуки [м], [м']. Буква м, М («ем»). Віднесення звуку [м] до приголосних. Читання прямих і обернених складів. Читання речень з вивченими буквами, доповнення речень за схемами. (с. 22-23) Письмо малої букви м , буквосполучень, слів із буквою м . (с. 20)	73	
47-48	Звуки [м], [м']. Буква м, М («ем»). Читання складів, слів. Робота з ілюстраціями. Складання розповіді про маму. (с. 24-25) Письмо великої букви М . Написання складів та слів із буквою М . Ознайомлення з розділовим знаком «!». Написання речень. (с. 21-22)	77	
49-50	Звуки [л], [л']. Буква л, Л («ел»). Артикуляція звуків [л], [л']. Визначення позиції цих звуків у словах. Наголос у словах. Читання слів із орієнтацією на знак наголосу. (с. 26-27) Письмо малої букви л . Написання буквосполучень. Звуковий аналіз слів. (с. 23)	80	
51-52	Закріплення букви л, Л . Розгадування кросворда. Робота з ілюстрацією. Побудова речень за схемами. Порівняння звукових моделей. (с. 28-29) Письмо великої букви Л , складів і слів з нею. Написання речення, поданого друкованим шрифтом. (с. 24-25)	84	
53-54	Робота з дитячою книжкою. Розвиток зв'язного мовлення.	87	
55-56	Звуки [н], [н']. Літера н, Н («ен»). Артикуляція звуків, співвіднесення їх з приголосними: твердим і м'яким. Читання складів. Інтонування речень. (с. 30-31) Письмо малої букви н , буквосполучень, складів, слів із нею. (с. 26)	89	
57-58	Закріплення вміння читати букварні тексти з буквою н, Н . Робота з ілюстрацією. Складання речень за схемами. (с. 32-33) Письмо великої букви Н , складів і слів з нею. Написання речень, поданих друкованим і рукописним шрифтом. (с. 27-28)	92	
59-60	Звуки [в], [в'] , буква в, В («ве»). Читання складів, слів, речень. Уявлення про особові займенники він, вона, воно, вони (без вживання терміна). (с. 34-35) Письмо малої букви в , буквосполучень, складів, слів із нею. Звуковий аналіз слів. (с. 29-30)	95	

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі,
придбайте, будь ласка, повну версію книги.